

## Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

1 januari 2015

### **Kära systrar och bröder,**

Många gånger och på många sätt har vi sagt varandra i dessa brev: det är *firandet* av frälsningen som föder tron i våra hjärtan. Därför är gudstjänsten outhärlig. Den kan inte ersättas av "förnuftets gudinna" – som man försökte göra i Notre Dame i Paris på 1700-talet – inte heller av "underhållningens gudinna", som alltför många kyrkor friar till i vår egen tid. Kyrkans gudstjänst måste få vara en levande *leitourgia* – en folkets tjänst inför Gud, obefläckad av världen, men firad för världens skull så som en *eukaristi*, en tacksägelse över Guds väldiga gärningar i Kristus.

Sällan blir detta så påtagligt som när vi firar det människoblivna Ordet, diamanten i vår tros skattkammare: Gud har stigit ned, låtit sig födas och bli en människa, lik oss i allt utom i synd. I adventstidens liturgi får vi dag för dag närma oss detta ofattbara mysterium genom en lång serie utvalda läsningar och utmejslade böner, som får förväntan att tillta i styrka. I tiden efter jul får vi på motsvarande sätt ta in det oerhörda som skett – med Maria begrundat allt som sagts om detta barn – genom ett pärlband av liturgiska dagar som sträcker sig fram till trettendedag jul, ja, egentligen ända till söndagen för firandet av Herrens dop. Som den uppmärksamme lagt märke till har varje dag efter jul ett särskilt anslag. Jultiden följer upp det som hänt genom att lyfta fram olika aspekter av inkarnationens under: *Symeons profetia*, *Hannas profetia*, *Jesus Adams son*, *Jesus Davids son* osv. Till nästa jul har vi förhoppningsvis en särskild tidebönsbok även för julens efterfirningstid, men redan nu kan vi följa skeendet i vår dagliga bibelläsning med hjälp av lektionariet, vår bibelläsningsplan.

I förra månads brev påminde vi varandra om innebörden av att vår tro är förankrad i historien, och därmed om betydelsen av att låta berättelserna leva. Vad behöver vi när vi tvivlar? Bevis? Tecken? Tröst? Nej, inget av detta är nog. Vi behöver framför allt *berättelser*. När tvivlen kommer krypande hos den store profeten i Herodes fängelse – tredje adventssöndagens evangelium – sänder Jesus ett vittne till den tvivlande: "Gå och berätta för Johannes vad ni har sett och hört."<sup>1</sup> Det är berättelserna som ger tron ny luft under vingarna. Det är historien som ger stadga åt vårt nu och orientering inför framtiden. Låt oss därför aldrig upphöra att berätta för varandra vad Gud gjort.

\*

Julens stora berättelse avslutas med orden: *Allt var så som det hade sagts dem.*<sup>2</sup> Vad var det som hade sagts dem? Och på vilket sätt överensstämde det med vad de nu hade sett? Herdarna i Juda bergsbygd hade bara några timmar tidigare bländats av en ängel, klädd i ljus. Men budbäraren från himlen hade sagt åt dem att inte vara rädda, utan omfamna den glädje

---

<sup>1</sup> Luk 7:22.

<sup>2</sup> Luk 2:20.

som han nu förkunnade. I nästa stund ackompanjerades ängeln av otaliga andra, och herdarna bjöds på en konsert de aldrig skulle glömma.

Men lika snabbt som ridån dragits undan, likas hastigt fällt den ned. Sången tystnar, änglarna är borta, natten är lika mörk och kylslagen som innan. Allt är sig likt. Och ändå inte. Besöket från himlen har lämnat kvar något inom dem – en förväntan, en glädje, en glöd i hjärtat – som får dem att bege sig i riktning mot Betlehem. De vänder ryggen till hela denna *epifani* – uppenbarelsen av himlen på jorden var bara början, en första gnista som skulle leda dem till något som *skett* den natten. Vi hör dem säga: *Låt oss gå in till Betlehem och se det som har hänt!* Det intressanta är inte längre ängelns ord. De är redan historia. Det intressanta är innebörden av vad ängeln sagt: det som har hänt. Det specifikt kristna är inte ett ord, inte en känsla, inte en upplevelse – det är en *händelse*. Något man inte bara kan höra om, men *se* med egna ögon.

Och vad är det de ser? Ett barn. Inte ett barn som strålar av ljus, som det ibland framställts i den religiösa konsten. Det finns inget upplyftande i scenen med barnet och krubban, inga sjungande änglar, ingen himmelsk härlighet. Målet för herdarnas resa in till Betlehem är inget märkvärdigt, nästan en besvikelse. Det de ser är något mycket mänskligt och vanligt: ett nyfött barn. Men detta är det utlovade tecknet! Och det stämmer. *Allt var så som det hade sagts dem.*

Den natten kommer herdarna till tro på det ord de hört. Det ord som skickade dem från det himmelska till det jordiska. Från ljus till mörker. Från det extraordinära till det ordinära. Och de får den bekräftelse de behöver. Tecknet stämmer. *Allt var så som det hade sagts dem.* Och varför stämmer det? Därför att Herren, den högste Guden, har tagit samma väg som de. Han har lämnat sin härlighet och trätt in i världens mörker, in i ett litet barns obetydliga tillvaro, in i den mänskliga tillvarons begränsningar, in i krubbans fattigdom. Bakom honom låg allmakt och härlighet. Framför honom: utblottelse och lydnad.

Detta är vad som har *skett*; detta är Ordet i handling. Och ändå visste inte herdarna, ingen visste det då, hur djupt ned i mörkret detta Ord hade kommit för att nedstiga. Så djupt att ingen annan skulle kunna följa. Ned i dödsrikets och helvetets djup, i solidaritet med levande och döda – och som Frälsare för levande och döda.

Herdarna på väg in till Betlehem gick den väg som varje människa måste gå när ljuset från himlen, om så bara för bråkdelen av en sekund, lyst upp hennes värld och lämnat kvar något som aldrig går att radera bort, även om upplevelsen av ljuset nu ligger bakom. Den som sett tecknet, och sett att det stämmer – *Allt var så som det hade sagts dem* – vet att från den stunden har hennes liv i världen en djupare mening. Denna mening får henne att övervinna såväl bekvämlighet som inre motstånd. Hon vet att det hon har sett nu gör anspråk på hennes liv. Vad det ska innebära och vart det ska leda henne vet hon inte. Hon vet bara en sak: om jag på nytt stänger in mig i mig själv, om jag söker mitt eget, kommer jag aldrig att finna den frid som kom till jorden med detta barn. Men om vi slår följe med herdarna – från ljuset till mörkret – kan vi få vara med om det största undret och den största glädjen: att bära hoppet till den plats där allt är förtvivlan och uppgivenhet; att tända en gnista av ljus i det ogenomträngliga mörkret; att se glädjen spricka upp i det hjärta som inte längre kunde tro. Varje gång vi får vara med om det, vet vi att allt det som herdarna berättade om är tecknet som stämmer: i julens natt påbörjade Gud sin resa till oss, och ingenting i världen och intill tidens slut kommer att hindra honom tills han nått fram till oss för att bli kvar hos oss.

Ett nytt år ger oss anledning att blicka tillbaka på det år som gått, i tacksamhet men också i rannsakan. I år är det 35 år sedan Sionförsamlingen tog emot Nya Slottet Bjärka-Säby, en generös donation från familjen Ekman, med en förpliktelse att låta platsen vara en ekumenisk miljö. Ingen av oss som var med vid donationstillfället den 31 mars 1980 kunde ana vad som låg framför i form av ekumeniska initiativ: de begynnande retreaterna under tidigt 1990-tal, kommunitetens framväxt och starten av de dagliga tideböerna 1996, de stora ekumeniska vintermötena med början 1999, och senare präst- och pastorskonferenserna. Johannesakademins bildande på Antoniosdagen i januari 2008 och konstituerandet av Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby på pingstdagen samma år.

Att denna utveckling – i en "pingstmiljö" – har inneburit en enorm ekumenisk utmaning kan vem som helst inse. Församlingens generositet, och tålmod, har varit beundransvärd, och när röster höjdes mot en fortsatt ekumenik på Nya Slottet, kom 2014 att bli det år när Sionförsamlingen "satte ner foten" och bekräftade den ekumeniska profilen i den verksamhet och det gudstjänstliv som präglar Nya Slottet Bjärka-Säby. Det ledde till att ett mindre antal personer lämnade församlingen i protest – man önskade ingen ekumenik med katoliker och ortodoxa – men framför allt blev följden en kraftfull uppslutning kring församlingens föreståndare och ledning.

Som oberoende kommunitet står och faller inte Ekumeniska Kommuniteten med Sionförsamlingen, men vår historia, och den plats som utgör centrum för vår gemenskap, gör att samhörigheten med Nya Slottets ägarförsamling är av största betydelse. Ett av flera uttryck för det gångna årets fördjupade enhet har vi sett under julen, när församlingen och kommuniteten för första gången firat julens samtliga gudstjänster på Nya Slottet tillsammans. I julnattsmässan, med dess rika liturgi då rökelsen fyllde kapellet, predikade en av församlingens pastorer, Mikael Stenhammar, och i den traditionella julottan hölls predikan av undertecknad. När vi om några dagar firar en stor högtid på Nya Slottet i samband med att vår nya tidebönsbok invigs och tas i bruk, är även detta en händelse som Sionförsamlingen deltar i tillsammans med Ekumeniska Kommuniteten.

Den nya tidebönsboken är i sig en annan av det gångna årets viktiga händelser. Det var inte utan att vi kände något av historiens vingslag när två stora pallar med de tusen första exemplaren anlände från tryckeriet i Lettland på kvällen fredagen den 19 december. Vi har därmed fått vår första "egna" tidebönsbok, frukten av snart 20 års tideböner på Nya Slottet. *Tideböner under året* blir nu vår grundbok i de dagliga tideböerna, såväl på Nya Slottet som på andra håll där vi firar regelbundna tideböner som kommunitet, liksom i det dagliga bedjandet för oss som följer kommunitetens regel. Denna bok kommer allt eftersom att kompletteras med tidebönsböcker för de särskilda tiderna under året, den första av dessa är tideböner för advent som vi i provutgåva har använt i gudstjänsterna under adventstiden 2014. Den nya tidebönsboken invigs av biskop Martin Lönnebo i samband med trettondagens festvesper kl 18. Det övriga programmet inleds kl 15.00 (se kalendariet på hemsidan).

Till historieskrivningen för 2014 hör också firandet av vår tidskrifts 20-årsjubileum med en minnesvärd födelsedagsfest på Nya Slottet den 14 september, liksom ett växande antal "glödpunkter" runt om i Skandinavien. Som kommunitet firar vi nu gudstjänster på åtskilliga platser i samma anda som på Bjärka-Säby, och då alltid i samverkan med lokala kyrkor och församlingar. En av de viktigaste av dessa är Antoniosgården på Källandsö, vars kapell invigdes den andra påsksöndagen av vår visitator, biskop Biörn Fjärstedt. Där firas nu dagliga

tideböner och regelbunden mässa. I Antoniosgårdens ikonverkstad arbetar Robin Johansson, och gården har redan ett par gästrum med potential att växa ytterligare.

Basileiosliturgin, eller ökenmässan, firas regelbundet på tre platser med den liturgi som växt fram i Bjärka-Säby: S:t Peterskyrkan i Stockholm, Vasakyrkan i Göteborg och Betlehemskirken i Köpenhamn. I såväl S:t Peter i Stockholm som Vasakyrkan i Göteborg kommer även regelbunden vesper att firas från det nya året. Det gäller även i domkyrkan i Uppsala, ärkestiftets stora katedral, där vi från den 19 januari firar vesper i Sturekoret enligt vår nya tidebönsbok varje måndag kl 17.30. I sjukhuskyrkans kapell i Örebro möts sedan i början av hösten några vänner i vår kommunitet till laudes varje fredag morgon kl 07. Och planer är i vardande om regelbundna tidebönsgudstjänster på fler platser.

Alla dessa små härdar har ett enda syfte: att stärka bönen och enheten bland Guds folk. Så vill vi också sammanfatta Ekumeniska Kommunitetens vision. Vi finns inte till för vår egen skull, utan för att leva Jesu bön att hans lärjungar ska vara ett.

\*

På ett globalt plan har frågan om enhetens tvingande nödvändighet under det år som gått fått en allt djärvare förespråkare i biskopen av Rom, Franciskus. Denne sällsamme påve har trätt fram som en resolut profetrost, som både inger hopp och irriterar genom sin klarsyn och skärpa. Under den gångna julfstan höll påven ett uppmärksammat tal inför kurian, den katolska kyrkans högsta ledning i Vatikanen, där han talade om de "femton sjukdomar" som han under de 21 månader han nu levt i Vatikanen lagt märke till i sin omgivning. Lika frispråkig och orädd som vanligt gav påven Franciskus en diagnos på de olater och synder – han kallar dem sjukdomar – som kan utvecklas i ett kyrkligt ledarskap. Samtidigt påpekade han att det givetvis inte bara är den romerska kurian som är utsatt för dessa skadliga sjukdomar. Varje kristen, varje kyrka och kommunitet, står i fara att smittas och måste därför pröva sig själv. Låt mig därför, i årets första månadsbrev, återge de femton sjukdomarna i påvens diagnos. De berör i synnerhet kristna ledare, men för var och en som vill bevara ett friskt inre liv kan de utgöra en biktspegel att ta med in i det nya året:

### *1. Den bristande självkritikens sjukdom.*

En sjuka som kommer av känslan av att vara betydelsefull och inflytelserik. En kuria som inte är självkritisk och öppen för korrektiv blir en svag och orkeslös kropp, sa påven, och rekommenderade sina kollegor ett besök på en och annan begravningsplats: att se namnen på en del av dem som under sin levnad betraktade sig som oumbärliga och viktiga, ja, nästintill odödliga, är nyttigt för den som gärna ser sig själv i rollen som ledare, men har svårt att vara tjänare. Bakom den sjukliga önskan efter makt röjer sig inte sällan drag av narcissism och "messiaskomplex", menade påven.

### *2. Den omåttliga aktivismens sjukdom.*

Åkomman känns igen hos dem som, likt Marta i evangeliet, "förlorar sig i sitt arbete och därmed försummar 'den goda delen': att sitta vid Jesu fötter". Påven påminde om att Jesus kallade sina lärjungar att följa med honom till en öde trakt och "vila er lite". Försummad vila och retreat går att avläsa i oro, rastlöshet och stress.

### *3. Den mentala och andliga "petrifieringens" sjukdom.*

Här har vi att göra med en sjukdom som effektivt dödar gudsmänniskan i en kristen ledare. Den förvandlar oss till "verksamhetsmaskiner" där vi gömmer oss bakom högar av papper, menade påven. Så förskingrar vi vår frid och förlorar inlevelsen. Allvarligast av allt: vi förmår inte längre gråta med dem som gråter och glädja oss med dem som är glada.

#### *4. Det överdrivna planerandets sjukdom.*

När en apostel tror att minutiös planering är vägen till effektivitet och framgång förvandlas han snart till en religiös bokhållare. Klok planering är nödvändig, menar påven, men risken är att vi faller för frestelsen att försöka styra den helige Ande. Det är alltid enklare och bekvämare att luta sig mot det välbekanta och förutsägbara, men då riskerar vi också att gå miste om den förnyelse och förändring som Anden ensam kan åstadkomma.

#### *5. Den bristande samordningens sjukdom.*

Detta är påven Franciskus diagnos på vad som sker när den inre gemenskapen inom kurian undergrävs, så att man inte längre fungerar tillsammans som en kropp. Kollegiet blir då endast "en orkester som framkallar ett oordnat oljud, eftersom dess medlemmar inte samverkar och lever i gemenskap på ett sätt som skapar laganda".

#### *6. Andlig Alzheimer.*

En sjukdom som enligt påven innebär ett "långsamt nedbrytande av en persons andliga förmågor". Konsekvenserna blir förödande för dem man har omkring sig eftersom det skapar "ett tillstånd av fullständigt beroende av egna, ofta inbillade föreställningar om tillvaron". Denna allvarliga åkomma drabbar den som "förlorat minnet av sitt första möte med Herren", och istället låter sig styras av sina lidelser och infall.

#### *7. Äregirighetens och rivalitetens sjukdom.*

När inställsamhet, färgen på klädesplaggen och hedersbetygelser tar överhanden förleds vi in i ett religiöst rollspel. Följden blir en falsk "mystik" och "kvietism", säger Franciskus.

#### *8. Existentiell schizofreni.*

Denna diagnos ställer påven på det dubbelliv en kristen ledare kan riskera att utveckla, symptomet på "en växande andlig tomhet som varken akademiska titlar eller doktorsgrader kan fylla". Franciskus varnar sina kollegor i kurian för att låta de pastorala uppdragen hamna i bakgrunden för byråkratiska sysslor. Man riskerar då att förlora kontakten med verkligheten och med verkliga människor. Istället skapar man en parallellvärld där lärjungaskapets krav inte tas på allvar och man ofta i det fördolda tillåter sig ett lättsinnigt liv.

#### *9. Skvallrets och pladdrets sjukdom.*

När den griper tag i en människa blir hon, i likhet med Satan, en som "sår splittring". I många fall förvandlas den drabbade till "en kallblodig mördare" av sina kollegors och bröders rykte. Detta är de fegas sjukdom, de som inte har mod att tala öppet inför andra utan istället talar bakom deras ryggar. "Var på er vakt mot skvallrets terrorism!" manar påven med skärpa.

#### *10. Det sjukliga dyrkandet av ledaren.*

Man känner igen denna sjukdom hos dem som svansar för sina överordnade. De har fallit offer för karriärism och opportunism. I det uppdrag som började som en kallelse från Gud har de nu blivit upptagna av vad de kan få – förmåner och privilegier – mer än av vad de kan ge. Detta kan i sin tur smitta av sig på de överordnade, som söker sina medarbetares lojalitet på ett sätt som skapar ett psykologiskt beroendeförhållande.

#### *11. Likgiltighetens sjukdom.*

En sjukdom som breder ut sig när alla bara tänker på sig själva och sitt eget. De mer erfarna undviker att dela med sig av sina kunskaper till sina mindre erfarna kollegor. Istället för att resa upp dem som fallit känner man en illa dold glädje över deras felsteg. Avund och list tar snabbt död på värmen och tillgivenheten i mänskliga relationer.

### *12. Det sjukliga begravningsansiktet.*

Med denna slående diagnos riktar påven udden mot dem som lagt sig till med en allvarsam och bister uppsyn, eftersom de tror att de då kommer att tas på större allvar som andliga ledare. De behandlar andra – i synnerhet dem som står lägre i rang – okänsligt och arrogant. I själva verket, menar påven, är detta teatraliska allvar symptom på osäkerhet och rädsla. En verklig apostel måste sträva efter att vara vänlig, fridsam, uppmuntrande och fylld av glädje. Franciskus efterlyser ledare med humor och självdistans. "Hur hälsosamt är det inte med en god portion humor!"

### *13. Hamstringens sjukdom.*

Även en Herrens tjänare kan försöka fylla ett existentiellt tomrum genom att samla på sig materiella ägodelar. Inte för att han behöver något av detta, utan för att det inget en känsla av trygghet. Men den trygghet som materiella ting kan erbjuda är illusorisk och kortvarig.

### *14. De slutna cirkelns sjukdom.*

Här har det blivit viktigare att tillhöra en utvald grupp än att tillhöra kroppen, och ibland, till och med viktigare än att tillhöra Kristus själv. Även denna sjukdom kan ha sitt upphov i goda avsikter, men den binder sina medlemmar och utvecklas till "en cancer", förklarar påven.

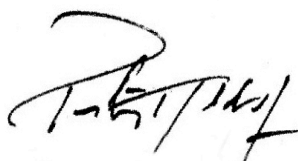
### *15. Exhibitionismens och den världsliga profitens sjukdom.*

Slutligen sätter biskopen av Rom ord på vad som sker när en apostel – han använder återkommande detta uttryck när han adresserar sina kollegor – låter tjänandet ersättas av makt, och makten blir en vara som kan införskaffa världsliga förmåner, eller helt enkelt mer makt. En sjukdom som drabbar dem som hela tiden är upptagna av att utvidga sitt inflytande. För att nå sitt mål tvekar de inte att förtala och baktala andra, till och med i tidningar och tidskrifter. Allt för att framhäva sig själva och sin egen förträfflighet på bekostnad av andra. Kroppen lider svår skada av denna sjukdom, eftersom den får människor att använda vilka medel som helst för att uppnå sina syften, dessutom ofta under sken av rättvisa och transparens.

Påven Franciskus avslutade sitt tal om "de femton sjukdomarna" – ett tal som alltså var riktat till kyrkans ledare – med ett uttryck han en gång hört: det är med präster som med flygplan, de får bara rubriker när de störtar. Just därför att deras uppdrag är så viktigt, och känsligt, behöver prästerna mycket förbön. Det räcker med en präst som "faller" för att hela Kristi kropp ska tillfogas stor skada.

Genom sitt tal inbjöd biskopen av Rom inte bara kurians medlemmar utan oss alla, att söka Guds närhet och förlåtelse som en förberedelse inför julen. En uppmaning väl värd att också ta med in i det nya året.

Med önskan om ett rikt välsignat 2015,



P. S. Glöm inte att boka in dagarna för EKIBS Sommarmöte & Generalkapitel, 4-9/8 2015.